

El Montseny en profunditat

Nou excursions per turons, fonts i esqueis

EXCURSIONISME

Vuit propostes per conèixer les muntanyes de Prades

L'Anella Verda de Vic

VIATGES A PEU

El camí català de Sant Jaume: de Montserrat a la frontera de la llengua

ESPELEOLOGIA

Les coves volcàniques del Vietnam

HISTÒRIA DE L'ALPINISME

70 anys de la primera ascensió a l'Everest (1953-2023)

La pica d'Estats: primers itineraris pel vessant català

PERSONATGES

Ramond de Carbonnières a Suïssa
Entrevista a Armand Ballart

REFUGIS

L'Aran Hostel,
el nou equipament del CEC

8,90 €

10 MUNTANYES DE PRADES. VUIT EXCURSIONS SINGULARS

Albert Lluch

Un conjunt de serres que atresoren una geologia molt particular, especialment al vessant nord, que ens duen des del bosc de Poblet fins a l'entorn de Montblanc, els cingles de Mont-ral, el naixement del Brugent i la serra de la Mussara.

26 SEGUINT LES PASSES DE RAMOND DE CARBONNIÈRES A SUÏSSA: D'ENGELBERG A MEIRINGEN

Òscar Masó Garcia

Itinerari situat al cor de Suïssa, que segueix les passes d'un jove Ramond de Carbonnières l'any 1777, en què els Alps li revelen l'afició per les muntanyes, i que anys després el duria a ser considerat com el pare del pirineisme.

38 L'ANELLA VERDA DE VIC

Òscar Farrerons

Una extensa ruta circular senyalitzada a l'entorn de la capital d'Osona que permet visitar paratges de gran valor ecològic i paisatgístic, però també indrets històrics i culturals. Pot fer-se tant a peu com en bicicleta, en un total de 24,1 km de recorregut perimetral.

48 70 ANYS DE LA PRIMERA ASCENSIÓ A L'EVEREST (1953-2023)

Txema Castiella

Cap al migdia del 29 de maig del 1953, Edmund Percival Hillary i el xerpa Tenzing Norgay van arribar al cim de l'Everest, la muntanya més alta del món, amb 8.849 m d'altitud, el que poèticament hem anomenat després com el sostre del món.

60 EL MONTSENY EN PROFUNDITAT. NOU EXCURSIONS PER TURONS, FONTS I ESQUEIS

Josep de Tera

El massís del Montseny, prou conegut per tots els excursionistes, ofereix un inabastable ventall d'itineraris de tota mena de nivells i dificultats, des de simples passejades per les fagedes fins a grimpades a les Agudes.

SEGUINT LES PASSES DE
RAMOND DE CARBONNIÈRES
A SUÏSSA:

D'ENGELBERG A MEIRINGEN

Text i fotografies d' **Òscar Masó Garcia**

WIKIMEDIA COMMONS

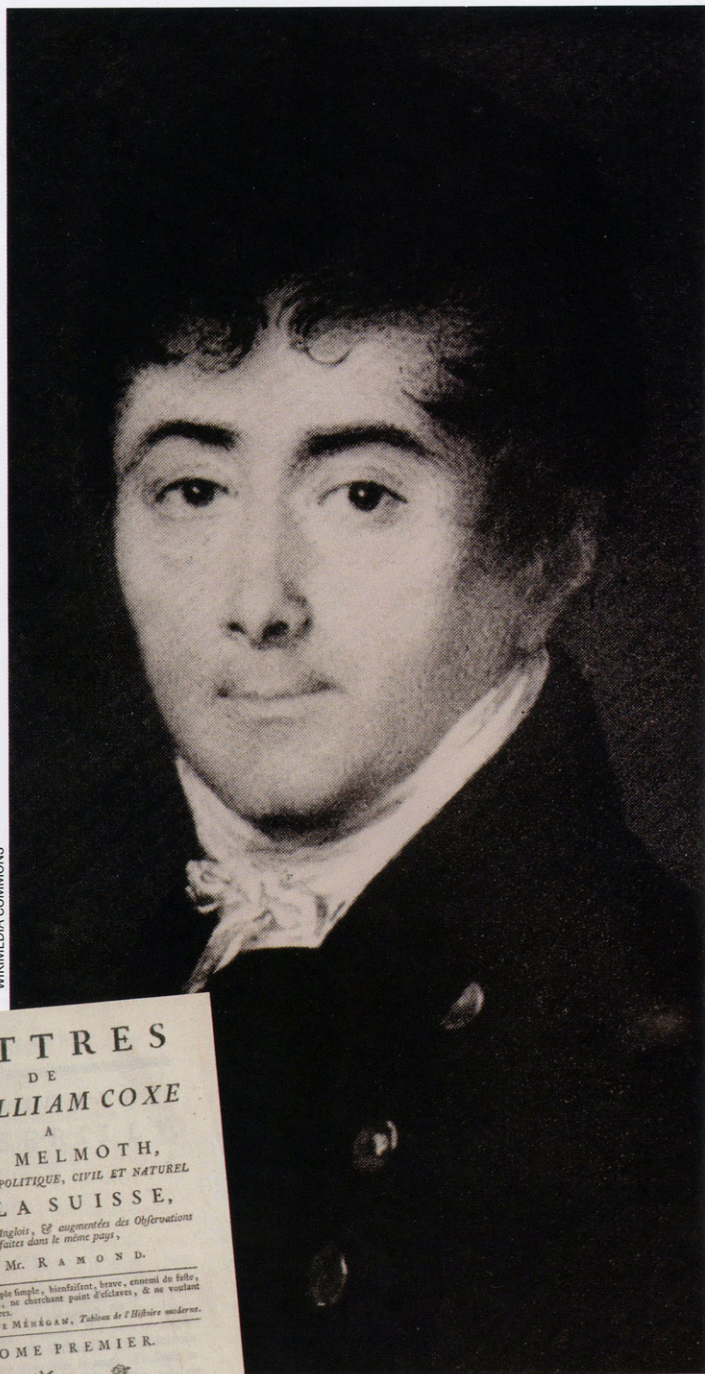
Aquest itinerari, situat al cor de Suïssa, segueix les passes d'un jove Ramond de Carbonnières en el moment transcendental de l'any 1777, en què els Alps li revelaren l'afició per les muntanyes, una atracció vital que anys després el duria a ser considerat el pare del pirineisme.

Vaques en un turonet del formidable camí d'enllaç entre Tannalp i Planplatten.

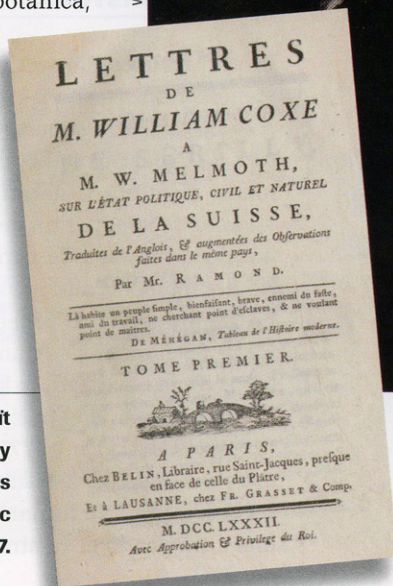
CONTEXT HISTÒRIC

El savi francès Ramond de Carbonnières (1755-1827) va néixer a Estrasburg i va cursar estudis a la prestigiosa universitat d'aquesta ciutat, d'on va sortir amb el títol d'advocat i també amb un alt nivell de coneixements científics i literaris. En aquells anys, Ramond vivia turmentat per un desengany amorós, però va trobar dues vàlvules d'escapament: l'efervescència literària del moment, que el va animar a escriure, i per sobre de tot viatjar. Dit i fet, va anar a Suïssa seguint tot un periple que li va evitar haver de presenciar el casament de la seva estimada. Allà hi tenia forts lligams familiars, i a més el país s'estava obrint tímidament al turisme. Corria l'any 1777, tenia vint-i-dos anys i tot un món nou l'esperava. S'hi va estar tres mesos, va recórrer 1.690 km i va tornar refet de tots els mals, ja que una altra passió el va atrapar de ple: la muntanya.

Aquest treball ressegueix en dues etapes el tram d'aquest viatge que, segurament, va deixar una petja més profunda a Ramond, segons narra el sabadellenc Albert Escolà Massagué, autor de la seva biografia completa i publicada pòstumament l'any passat per l'editorial Pirineo (vegeu la bibliografia). Es tracta del clàssic enllaç de l'època entre Engelberg i Meiringen, passant pels actuals cantons d'Obwalden, Nidwalden i de Berna, a tocar del centre geogràfic de Suïssa i envoltat dels tresmils més formosos dels Alps uranesos. El mateix Ramond va descriure les seves emocions de la travessa en una exitosa traducció al francès que va publicar l'any 1782 arran d'una obra escrita pel reverend anglès William Coxe sobre Suïssa, que va ampliar afegint-hi un sentiment apassionat que Coxe no havia sabut captar ni transmetre (vegeu la bibliografia). Després d'un temps immers en la política, Ramond va topar més tard, de forma involuntària, amb els Pirineus, els quals li feren ressorgir la passió muntanyenca descoberta al país helvètic. A partir de llavors va dedicar gran part de la seva vida i talent a la serralada pirinenca, i es va convertir en un expert pioner de botànica, geologia i barometria, promotor d'un alpinisme incipient, amb el seu impuls per fer la primera ascensió al Mont Perdut l'any 1802. Tot això el va acabar convertint, de ple dret, en el degà dels pirineïstes, tal com avui se'l recorda.

WIKIMEDIA COMMONS

Portada del llibre traduït per Ramond i publicat l'any 1782, on va plasmar les seves impressions del viatge iniciàtic a Suïssa de l'any 1777.

Ramond de Carbonnières de jove. Retrat d'autor desconegut. Miniatura, a la senyora Martin-Grasset.

ETAPA 1: D'ENGELBERG AL JOCHPASS

Itinerari: Engelberg,
Gerschnialp, Trübsee,
Bitzistock, coll del
Jochpass

Recorregut: 11 km.

Desnivells: + 1.400 / - 200 m.

Durada: 4 h 15 min.

Dificultat: moderada.

Història i descripció física.— Comença a la localitat d'Engelberg (o la *mntanya de l'Àngel*) del cantó suís d'Obwalden, on hi ha una abadia benedictina mil·lenària. És un enclavament turístic molt concorregut tant a l'hivern com a l'estiu, ple de funiculars i telecables que encatifen els pendents que clouen la vall. En el segle XVIII, la regió era tan salvatge i poc domesticada que va causar una profunda impressió a Ramond, així com els altius cims de l'Hahnen, Gross i Klein Spannort, i en especial el rei de la contrada, el majestuós Titlis, de 3.238 m, anomenat *Dittlisberg* segons ell. Per anar a Meiringen l'acompanyaren un jove guia local i un ca-

çador d'isards, expert en la zona. Les seves provisions consistiren en un pa, un quart de formatge i dues pintes d'excel·lent vi d'Itàlia. També duïen uns bastons per progressar per la neu. Durant l'ascensió al coll principal de la travessa, possiblement el Jochpass, trobaren un elevat gruix de neu que els arribava fins a la cintura, i és que corria el mes de juny d'un any d'innivació excepcional. Allò els va fer patir un bon ensurt, ja que la calor va provocar una allau que va arrossegar i posar en perill la vida del caçador, per sort sense conseqüències. Després, aquell home els va ensenyar la tècnica de descens per la neu, recolzant-se sobre el bastó quan es volia detenir.

Ruta.— Se surt de l'estació de tren d'Engelberg, travessant el riu i per un camí que passa per l'hotel Bänkialp i s'endinsa en una esponerosa fageda. Cal seguir els indicadors del Jochpass i les omnipresents marques de color blanc-vermell-blanc dels camins de muntanya suïssos.

La mil·lenària abadia benedictina d'Engelberg, propera al punt d'inici de l'itinerari.

El llac Trübsee, d'aigües turqueses, amb la muralla del Graustock al damunt.

A sota: Cabra reposant a Gerschnialp, una zona amb denominació d'origen de formatge alpi.

Es remunta un fort pendent de bosc fent zigzagues en un sender molt ben marcat, fins a assolir unes esplèndides pastures panoràmiques. S'arriba al restaurant Gerschnialp (45 min) i es fa una gran marrada pels prats fins a entrar en el bosc d'avets. Aquí es coincideix amb la línia del telecabina i funicular del Tit-

lis, i, remuntant un gran pendent s'arriba a l'estació de Trübsee (1 h), un bon mirador de la vall d'Engelberg, amb botigues i espais lúdics. Es baixa fins al bonic llac Trübsee i es revolta vers el nord fins a sortir de la pista per pendents herbosos vers el cim del modest i aeri Bitzistock, guarnit amb una típica creu de cim (*Gipfelkreuz*) i un bon llibre de registre (*Gipfelbuch*) ple de signatures. Es torna al llac, acabant-lo de revoltar sota l'enorme muralla del Graustock, fins al camí que duu al Jochpass (1 h 20 min). Se segueix una pujada constant, entre marmotes i la metzinosa tora blava, planta que també trobem als Pirineus. Davant es dreça l'Ochsenhorn (banya de bou), fent honor al seu nom, i finalment s'arriba al destí de l'etapa, l'estratègic Jochpass o collada Joch (1 h 10 min), el qual malgrat la trista presència de tantes infraestructures d'esquí es troba en un racó idíl·lic, a 2.222 m, amb els Wendenstock i el Titlis ben a prop. Coincideix en el triple punt d'unió dels tres cantons que travessa l'itinerari. Antigament, en aquest coll passaven els traginers que transportaven mercaderies amb les mules, i l'any 1936 el Club Alpí de Nidwalden, amb seu a Stans, va fer-hi erigir una cabana-refugi, que la posterior expansió del turisme hivernal va obligar a ampliar fins a acabar sent l'hotel d'alçada actual, el flamant Bärghuis Jochpass.

ETAPA 2: DEL JOCHPASS A MEIRINGEN

Itinerari: Jochpass, Ochsenhorn, Engstlenalp, Tannalp, Balmeregghorn, Planplatten, Reuti, Meiringen.

Recorregut: 27 km.

Desnivells: + 820 / - 2.430 m.

Durada: 7 h 30 min.

Dificultat: moderada-difícil (pel gran desnivell de baixada).

Història.— Ramond i els seus companys van enllaçar les dues etapes de cop, sense descans. Foren onze hores de penúries i gran esforç, compensades per les emocions viscudes. Albert Escolà ens diu sobre Ramond:

Imaginem-nos-el dempeus al coll, victoriós, amb el rostre estirat pel cansament, els ulls vermells i la cara cremada per l'implacable sol de l'alta muntanya, contemplant tota aquesta plèiade de gegants com són el Finsteraarhorn, Eiger, Mönch, Jungfrau, Schreckhorn... gegants inaccessibles en 1777. [...] Llavors, amb el canvi de vessant començaren el descens i Ramond s'havia transfigurat, havia rebut la visita d'una fada màgica i era un altre home: el futur home del Mont Perdut!

Ramond va descriure la seva malenconia en retornar a la plana:

Vaig experimentar una espècie de tristesa que des de llavors sempre m'ha assetjat cada cop que he baixat de les parts altes dels Alps cap a les fondalades. En els seus cims es respira tan lliurement, la circulació és tan fàcil i tots els òrgans transmeten de forma tan ràpida a l'ànima les impressions captades pels sentits, que l'esforç més dur es fa de forma fàcil, i les incomoditats del cos es pateixen amb valentia i fins i tot amb alegria...

Va reposar diversos dies a Meiringen, en una caseta humil, on va anotar la vida i costums dels seus habitants, i que més tard publicaria. El viatge no s'havia acabat pas...

Si es compara la Suïssa de fa 250 anys amb la d'ara, la diferència és abismal. Llavors hi havia unes condicions de vida molt dures i un turisme molt incipient, dos fets que el boom turístic del segle xx va fer capgirar del tot. Climàticament, existia la Petita Edat de Gel, amb unes glaceres monstruoses que s'escampaven

**El trajecte entre Engstlenalp i Tannalp
ens regala unes vistes superbes dels
quatremils del sector del Finsteraarhorn,
a l'Oberland bernès.**

Sortint del llac Tannensee s'albira al fons el llac Engstlensee, amb el punxegut Graustock a l'esquerra i l'elegant Titlis a la dreta.

per tot arreu. Avui dia, en canvi, la recessió del glaç és galopant i la crisi climàtica ha fet disminuir dràsticament la innivació d'enguany, amb la meitat dels 6.000 km de pistes d'esquí suïsses tancades en el canvi d'any. Per acabar-ho d'adobar, l'any 2022 ha estat el més càlid de Suïssa des que es té registre des de 1864. Com diu el tòpic: Si Ramond aixequés el cap!

Ruta.— Primer s'ascendeix per un pendent herbós el modest però panoràmic cim de l'Ochsenhorn, des d'on s'albira la vall d'Engelberg, amb el llegendari mont Pilatus al nord, i al sud la impactant carena formada pel Titlis i la seva

EL NOSTRE ITINERARI S'ENFILA PER UN PENYA-SEGAT ESPECTACULAR I AERI, AMENITZAT AMB UNES VISTES DE SOMNI DELS ALPS BERNESOS, D'ON DESTACA EL WETTERHORN

glacera, el Klein (*petit*) Titlis, el Reissend Nollen, els diversos cims abruptes del Wendensstock, i al fons una part del recorregut a fer. Aquí les geleres són molt més grans que les dels Pirineus, en romandre a una latitud més alta i tenir un clima que redueix la cota de neu perpètua. A l'oest s'alça la cresta del Graustock,

amb uns pals aptes per muntar-hi unes sofisticades càpsules autònomes a l'hivern, capaces de generar explosions de forma remota amb una reserva de gas pròpia, provocant allaus preventives a les pistes d'esquí.

Es retorna al Jochpass i s'inicia la gran davallada vers el llac Engstlensee, ignorant el trencall vers l'aèria ferrada del Graustock. Les vistes s'eixamplen i finalment s'arriba al llac, preciós i emmarcat en un paisatge alpí superb. Poc després s'atansa Engstlenalp (1 h 40 min), amb el seu històric hotel homònim, actiu des de 1892. Cal seguir vers Tannalp, tot i que Ramond va continuar baixant pel fons de la vall, anomenada Gäntel, fins arribar a Meiringen.

El nostre itinerari s'enfila per un penya-segat espectacular i aeri, amenitzat amb unes vistes de somni dels Alps bernesos, d'on destaca el Wetterhorn. S'arriba a les cases de Tannalp, amb hotel, restaurant i església (45 min), i poc després s'atansa el gran altiplà del llac artificial de Tannensee, que cal revoltar per l'esquerra fins a un nou trencall vers el Balmeregghorn, deixant enrere un altre llac, el Melchsee, i la seu turística de Melchsee-Frutt. Ara ve un dels trams apoteòsics de la travessa, amb una carena de gespa un xic trencacames suspesa al cel i arran de la timba de la vall de Gäntel, amb vistes de primer ordre d'un nou al·licient que apa-

reix al sud-est: l'extens Dammastock (3.630 m), el rei dels Alps uranesos, amb la vasta glacera Triftgletscher. Llavors s'arriba al petit cim del Balme-regghorn (1 h 20 min), proper al fosc pic del Glogghüs i unes curioses agulles, i després s'enceta un flanqueig vertiginós però ben senyalitzat fins a l'estació de Planplatten i un mirador panoràmic (1 h 10 min), des d'on s'albira l'àmplia vall del riu Aar, on es troba Meiringen, fins a arribar al llac de Brienz. Enfront s'alcen caòticament els quatremils de l'Oberland bernès, i en primer pla l'Engelhörner, una muntanya quasi barroca, recarregada d'agulles inversemblants, a més d'una atractiva piràmide negra a mà esquerra, la del Ritzlihorn.

Aquí comença la gran davallada vers Meiringen, seguint els senyals de camí de muntanya a través de les pastures de Gummenalp i més avall, entre típiques cases de fusta, s'entra al bosc d'avets en el sender dels gnoms, anomenat Muggestutz, en nom del gnom més vell i juganer de la contrada, amb els seus exquisits laberints de fusta, estàtues i caminets de bales per a la canalla, que amenitzen la feixuga baixada. Es passa per Reuti i l'estació de telecabi-

na per acabar finalment arribant, després d'incomptables marrades, a Meiringen, just al Museu Sherlock Holmes (2 h 35 min).

LA VIA ALPINA SUÏSSA I ALTRES SENDERS

El recorregut descrit coincideix amb la famosa Via Alpina en el seu tram suís, marcada amb el núm. 1 i el color verd. Comprèn 390 km i 20 etapes des de Liechtenstein fins a Montreux. Existeix un llibre de seguiment per segellar-hi el pas per cada punt de control i poder obtenir el certificat d'haver-lo completat. En l'actual itinerari hi ha segells a Engelberg, Trübsee, Jochpass, Engstlenalp i Meiringen. Aquí seguim en aquest ordre les etapes 8 i 9 de la Via Alpina Suïssa, les quals s'enllacen a Engstlenalp.

Altres senders de coincidència parcial amb el nostre trajecte són la ruta 38 o Via Berna, que és un altre llarg recorregut suís; la ruta 40

El Dammastock, sostre dels Alps uranesos, i l'extensa glacera Triftgletscher, amb la cresta del Sättelistöckleni en primer pla.

**Varietat de formatge alpi
que s'elabora a la regió
per on transcorre la ruta.**

o Sbrinz, que ressegueix els camins històrics dels traginers amb les mules; la ruta 88 o del Nidwalder, que recorre la vall d'Engelberg; la ruta 572 o HöWa, per conèixer els transports i atraccions turístiques dels tres cantons visitats; la ruta 574 o dels Quatre Llacs; el trail Viktor Röthlin, dissenyat per aquest maratonista suís a la regió de Tannalp-Melchsee, on va néixer, i finalment l'Alpkäse-Trail, dedicat als formatges alpins.

El massís de l'Aar i les dures escalades de paret de ressò mundial

La zona del Titlis i Wendenstock forma part del massís geològic de l'Aar, dins d'una àrea de sediments calcaris del Mesozoic formats en l'oceà de Tetis, considerada autòctona perquè no s'ha mogut gairebé de lloc durant la formació dels Alps. L'itinerari discorre per aquesta zona, que és molt atractiva per als escaladors de paret de renom mundial, com els germans Huber,

Tommy Caldwell, Beat Kammerlander o el desaparegut Ueli Steck. El famós Wendenstock ofereix al

sud una gran muralla de 10 km amb vies clàssiques de fins a 8c exposat, signades pels potents Leschner, germans Remy, Della Bordella, Pitelka i sobretot Kaspar Ochsner, gran creador de vies de prestigi, lligat a la botiga Pollux Sport de Meiringen i que va morir escalant en solitari l'any 2007. El traçat més difícil de la muralla és *Zahir+* (8c de Jörg Andreas i Felix Neumärker), encara no repetit, però intentat pels germans Pou i l'Edu Marín amb la Sasha DiGiulian. L'any 2019 s'hi va obrir *Gran Paradiso*, la possible ruta més dura de tot Suïssa, però va ser desequipada per altres escaladors, per no atendre's a l'estricta ètica d'escalada del lloc. També a la cara nord del Titlis i el seu veí Schlossberg hi ha vies de paret de dificultat extrema, com la via *Piz dal Nas*, així com a la cara NE del Graustock, amb els 850 m de gel extrem de la via *Schwarzwaldklinik* (1993), del mític Robert Jasper i Malte Roepert. En l'època de Ramond, la majoria de cims

**Cim de l'Ochsenhorn. D'esquerra a dreta:
Reissend Nollen, Gross i Klein Wendenstock,
Pfaffenhüöt i l'esmolat Mären.**

més alts eren verges, excepte alguns com el Titis, on es creu que un monjo de l'abadia d'Engelberg va pujar-hi l'any 1739. El Club Alpí Suís va difondre la primera ascensió del difícil Gross Wendenstock molt més tard (1876), a càrrec del pastor von Grünigen, que va deixar al cim una ampolla amb paper signat.

Schwingen, esquelles, graners i formatges

Engstlenalp acull cada estiu un festival de corns alpins i de Schwingen (lluïta lliure suïssa), considerat un dels esports nacionals del país junt amb el curiós Hornussen i l'Steistos-sen (llançament de pedres grosses). L'any 2022 va aplegar 2.500 espectadors i 55 lluitadors, amb premis de productes locals i on el màxim guanyador va rebre un enorme bou viu de raça autòctona. De l'activitat ramadera hi sovintegen fileres d'esquelles de bestiar (*Chlepfen*) penjades a les façanes de les cases de fusta, on els

RECOMANACIONS DE VIATGE

Tot i els següents consells, l'autor i l'editor d'aquest article declinen qualsevol responsabilitat en cas d'accident, i recomanen informar-se adequadament abans de viatjar a aquest país.

Idioma: a la zona parlen l'alemany, amb dialectes de l'Oberland bernès i l'Unterwalden. En els llocs més turístics parlen l'anglès.

Itinerari: la dificultat tècnica, en general, és moderada i apta per a qualsevol excursionista avesat a l'alta muntanya, tenint en compte algunes seccions aèries on cal seguir estrictament el camí. L'època preferible per anar-hi és l'estiu avançat (agost-setembre). Les dues etapes descrites són força desiguals, i hom les pot igualar, si vol, pernactant a Engstlenalp o Tannalp en comptes del Jochpass. La xarxa de camins del país és enorme i cal disposar de GPS per no errar el traçat. S'aconsella estar federat amb cobertura en aquest país. La targeta sanitària europea hi té cobertura parcial. El número d'emergències és el 112, el de rescats de muntanya el 144, i el de rescats en helicòpter 1414 (servei REGA). Suïssa no pertany a la Unió Europea, de manera que no hi ha *roaming* i, si interessa, caldrà tibar de *wifis* o d'altres opcions de connexió local d'Internet (*pocket wifi*, targeta SIM, etc.).

Moneda i transports: la moneda és el franc suís, similar a l'euro, però amb un nivell de vida més car. Per circular per les autopistes cal pagar una vinyeta anual. La xarxa de transports públics en tren (SBB), autobusos i funiculars és excel·lent. Engelberg i Meiringen estan connectades per tren, amb un transbord entremig.

Pernoctació: a la zona hi ha càmpings, albergs i hotels de muntanya. Per a l'acampada lliure cal preguntar sempre a les autoritats locals, ja que està prohibida en general, tot i que es pot intentar en zones sense protecció especial, entre la posta i l'albada, lluny d'equipaments turístics i per sobre de la línia de presència dels arbres.

WIKIMEDIA COMMONS

Sherlock Holmes i el professor Moriarty durant el fatal desenllaç a la cascada de Reichenbach.

Il·lustració de Sidney Paget apareguda en el relat titulat «The final problem», de Sir Arthur Conan Doyle, publicat a *The Strand Magazine* el desembre de 1893.

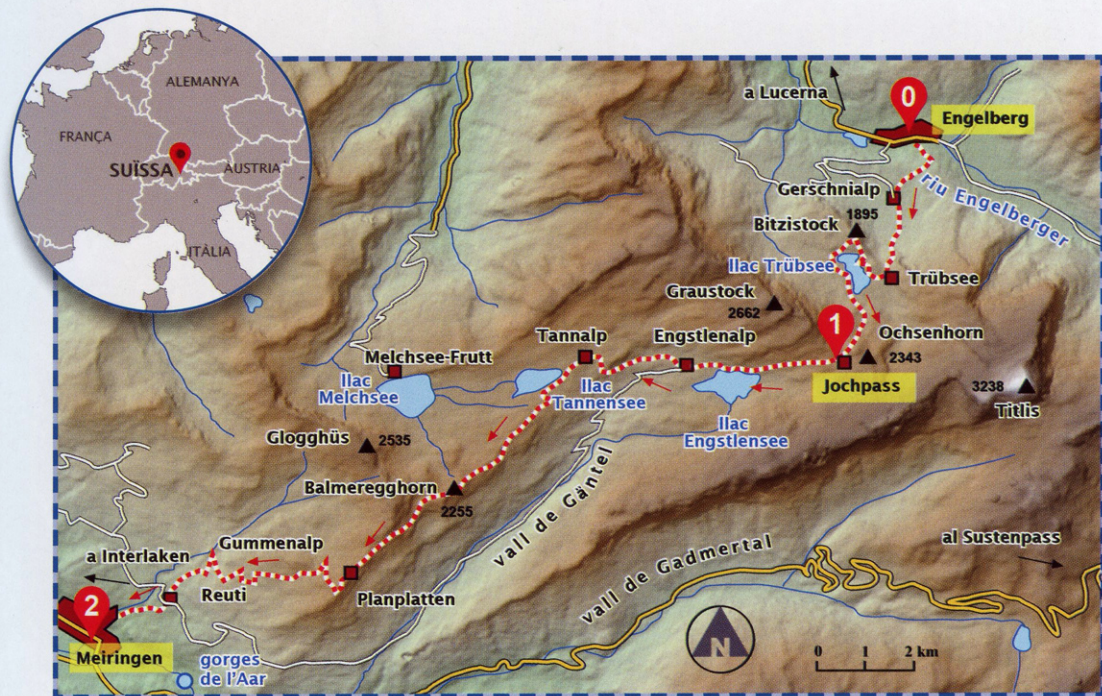
grangers fan de ferrers també per fabricar-se les artesanals, cadascuna amb el so propi de cada ramat per poder-lo distingir. Són peces de museu molt ben valorades. També hi ha cases que fan de graner, elevades del terra per evitar l'entrada de rosegadors i d'humitats, semblants als hórreos del nord-oest ibèric. A Tannalp, a més, hi ha una moderna església on se celebren bodes d'altura, i també una de les típiques formatgeries que al llarg de l'itinerari han anat apareixent, on es venen els productes lactis naturals produïts in situ amb l'or blanc suís, la llet. El formatge té la denominació d'origen de *formatge alpi*, produït durant l'estiu i procedent de la llet de les vaques, cabres i ovelles que pasturen a cotes altes. Hi trobem la varietat Sbrinz de formatge molt dur i molt picant de llet de vaca, el Berner Alpkäse, també dur, i la varietat local Muggestutz Chäs de Gummenalp.

Meiringen, la meca de les merengues i la fi de Sherlock Holmes

La localitat de Meiringen, situada a la vora del riu Aar, és famosa perquè hom considera que les merengues, aquestes delicioses postres de sucre i clara d'ou, foren inventades pel confiter italià Gasparini a cavall dels segles

Estàtua de Sherlock Holmes a Meiringen.

ALBERT MARTÍNEZ (BASE ASTRA)

XVII i XVIII. Ell residia en aquest indret i va voler batejar la seva invenció amb el nom d'aquest municipi. Tant si és certa o no aquesta dada, val la pena buscar i degustar aquesta exquisidesa en alguna de les diferents botigues del poble, com la Frutal. Un altre emblema del lloc és el famós detectiu de ficció Sherlock Holmes. Hi té una estàtua de bronze, i al costat un museu dedicat, el qual es troba dins d'una bonica església anglicana, amb un espai que recrea fidelment la seva mítica sala d'estar de Baker Street 221B de Londres. Tot plegat es deu al fet que el seu creador, l'escriptor escocès Sir Arthur Conan Doyle, va acabar avorrint la pressió mediàtica del seu personatge i va decidir donar-li un final apoteòsic en el relat «El problema final», publicat l'any 1893. Doyle ja havia visitat Meiringen i es va quedar bocabadat davant l'estrepitosa cascada propera de Reichenbach. El text narra la baralla final entre Sherlock Holmes i el seu enemic mortal, el professor Moriarty, on tots dos cauen i desapareixen al fons de l'abominable salt d'aigua. Per sort, i a causa de les queixes dels fans i editors, Doyle va acabar ressuscitant el seu personatge uns anys després. La cascada es pot visitar caminant una hora des del poble, o bé en funicular o en autobús. En el lloc exacte de la caiguda fatal hi ha una estrella i una placa, i tampoc hi manquen els rams de flors.

PER SABER-NE MÉS

Bibliografia

Lettres de M. William Coxe a M. W. Melmoth, sur l'état politique, civil et naturel de la Suisse, Traduites de l'Anglois, et augmentées des Observations faites dans le même pays, Par Mr. Ramond. Traducció i ampliació de Ramond de Carbonnières. Volum 1, Belin, Lausana, 1782. Consultable en línia i de franc a través de Gallica (Biblioteca Digital de França).

Ramond de Carbonnières. El àguila de los Pirineos, d'Albert Escolà Massagué. Osca: Ed. Pirineo, 2022.

Cartografia i enllaços

Mapa Titlis, E 1:33 333. Confederació Suïssa, 2021.

Cartografia suïssa en línia (en anglès): <https://map.geo.admin.ch>

Portal de rutes a Suïssa (a l'estiu i en anglès): <https://www.schweizmobil.ch/en/summer.html>

Portal de transports a Suïssa (en anglès): <https://www.sbb.ch/en>

